Elevernes skriveudfordringer
– hvordan kan vi understøtte elevernes/ kursisternes skriveproces?

FIP 13. november 2020

Peter Heller Lützen

NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING
videnomlaesning.dk

Baggrund:

- udviklingsprojekt på VUC Fyn i Odense og VUC Kbh Syd
- 2017-2019
- fokus på dansk-historie opgaven, sso, dansk
- lærerne i fokus
- suppleret med elevinterviews

Kursist A, kvinde 25 år

”Så snart du er uvenner med en lærer, så rykker de en helt ned, og de skal nok fortælle dig, at du ikke bliver til noget, og så begynder du at tro på det, og så begynder du at blive uinteresseret i det, de nu har at fortælle dig. Derfor var jeg ikke god i skolen”.

”De sagde ”Du kan ikke tage dig sammen, du bliver aldrig til noget”, hvor man måske havde brug for, at de satte sig ned på knæ og sagde ”Jeg kan godt se, du har det svært, nu skal jeg nok hjælpe dig”. De kunne have trukket mig til side og spurgt, hvordan jeg havde det, hvordan det gik derhjemme … Vi var overladt til os selv, og lærerne var ligeglade”.

”Jeg skriver faktisk overhovedet ikke … særlig meget.”

”Jeg synes, det er rigtig træls at skrive. Jeg føler mig ikke særlig teknisk overhovedet. Sådan noget med computere og telefoner … det kan hurtigt blive for meget for mig. Der er mange, der godt kan finde ud af at lave, at ændre skriften, du ved, så det bliver en anden skriftform, der tænker jeg bare okay, hvordan Søren gør du det? … Jeg føler mig slet ikke teknisk anlagt overhovedet, så det tager lang for mig at skrive også. Hvor nogen, de bare sidder og trykker løs, der sidder jeg nærmest bare og trykker på en tast ad gangen.”

Kursist B, kvinde 20 år

”Det fik mig til at tage den om igen, men det ville jeg ikke, for det er lidt træls at høre det samme, som man har hørt før, så jeg tog hf i stedet. Men det er virkelig hårdt, det havde jeg ikke lige regnet med. Jeg har ikke været i gang på den måde, jeg har ikke strammet mine balder på den måde. Jeg skal sådan læse og …, det er jeg ikke virkelig god til. Jeg er ikke god til at læse og skrive og lave mine lektier, det har jeg aldrig lavet, men det bliver man nødt til, når man går på hf.”

”Men de var overhovedet ikke stramme på den privatskole, så mine lærere … sådan, det var … Man kunne sidde i timen og bare sidde og se på sin telefon, de fokuserede ikke rigtig på en. Hvis der ikke er nogen, der fokuserer på mig, så fokuserer jeg heller ikke på mig selv. Så jeg har ikke rigtig lavet noget i fem år … Så begyndte jeg i 10. klasse, det var lidt det samme”.

”Hvis jeg sidder derhjemme, og så får jeg at vide af min dansklærer, at jeg skal aflevere en opgave til i morgen eller til om en uge, så åbner jeg den, og så hvis, så læser jeg lidt på den, og hvis jeg så ikke kan forstå noget, så klapper jeg det bare sammen. Ellers, hvis der er en opgave, hvor der er noget læsestof, man skal læse med, så læser jeg læsestoffet, og hvis jeg ikke kan forstå opgaverne, så lukker jeg også bare min computer. I det mindste har jeg læst noget, tænker jeg. Det er sådan, jeg tænker, jeg har lavet noget i det mindste. Men det er ikke så tit, at jeg kan finde ud af det alene”.

”Det er første gang, jeg nogensinde har lavet sådan en opgave. Det var faktisk meget hårdt. Der var mange ting, jeg også manglede i opgaven. Jeg manglede sidenoter, og jeg manglede faktisk også at perspektivere til noget … Vi fik i hvert fald tre uger til den, men jeg gik i hvert fald i gang med den en uge efter, nej, to uger efter gik jeg i gang med den.

Den digt, jeg skulle analysere, den lå bare der. Jeg analyserede den lidt, så kunne jeg ikke finde ud af det, så brugte jeg sådan … tre dage efter, så analyserede jeg lidt, så det tog meget tid for mig. Men i hvert fald så gik jeg fuldstændig i gang efter to uger og en uge tilbage, til jeg skulle aflevere den, så havde jeg travlt. Så jeg prøvede bare at lave det, jeg kunne finde ud af, og så afleverede jeg den bare, som det er, men jeg er sikker på, at jeg får den tilbage, for der er mange ting, jeg mangler. Det er også … altså, det er min egen skyld, jeg er meget uansvarlig.”

Kursist C, mand 21 år

”Jeg var ikke sådan et barn, der altid kom i skole. I de små klasser har jeg ikke været der tit. Det er først fra 4. klasse, jeg rigtig er kommet ind i kampen”.

”For mig er problemet, at jeg stadigvæk ikke føler, at jeg er helt med skolemæssigt. Altså har de år, jeg skulle have, og at vi ikke helt ved, om jeg er ordblind endnu. Jeg skal til den udvidede ordblindetest her om ikke så længe. Det er nok det, jeg synes, der gør …”

”Men for mig, hvis jeg sidder og skriver, så siger jeg automatisk til mig selv: ”Det tager lang tid”. Fordi, jeg sletter mange gange, det, jeg har skrevet, og skriver det igen, sletter, skriver det igen. Så jeg bruger mange timer på at sidde og skrive det, jeg skal.”

”Det gjorde jeg i hvert fald sidste år til eksamen, da jeg sad dernede og skulle skrive om … nu kan jeg ikke lige huske, hvad det var, vi skulle skrive om, men der sad jeg og blev i tvivl om, hvad det var, jeg skulle skrive. Og var faktisk kommet i gang og så lige pludselig kom i tvivl om, var det egentlig det, jeg skulle. Altså, nu har jeg skrevet den side og tænkte ”Hvad så, hvis det er forkert”. Så endte jeg jo med, som jeg gør derhjemme, med at slette det hele og begynde forfra. Og så går ens tid, og så bliver man stresset, og … så kan man blive helt forvirret oppe i hovedet, om det stadig er det rigtige, man har gjort.”

”Når jeg ikke er sikker, så sletter jeg igen, og så skriver jeg igen. Hvis det er det samme, tit er det det samme, der kommer op at stå igen på linjen, bare måske med nogle få ord, der er ændret, så sidder det jo fast, så må det være det rigtige, det jeg skriver, og måske alligevel ikke, men det ved vi jo aldrig. Hvordan de vil have det.”

Hvad kendetegner dem?

Negative grundskoleerfaringer

- en del af dem er blevet mobbet, også af deres egne lærere
- dramatiske begivenheder
  - forældres alkoholisme
  - forælders død
  - flytninger
  - sygdom

”Jeg var meget sådan lukket ned i folkeskolen. Jeg har ikke rigtig fulgt med, bl.a. fordi jeg haltede socialt, og ... jeg fandt først ud af i 8., slutningen af 8., at jeg var ordblind, så har jeg jo hele tiden fået at vide, at jeg var doven. Så levede jeg jo bare op til deres forventninger, altså … så … Lærerne sagde: ”Du er ikke social nok, du skal deltage mere””

NATIONALT VIDENCENTER FOR LÆSNING

Hvad kendetegner dem?

Skoleskift og afbrudte uddannelser

- de lidt ældre er ‘blevet væk’ i systemer, bl.a. pga. hyppige skift i uddannelsernes opbygning
- men har samtidig en stærk ambition om at uddanne sig

”… det kunne jeg simpelthen ikke overskue oppe i mit hoved, at det skulle være sådan, at når man var nået så langt frem, så skulle man tage ti skridt tilbage igen”

Hvad kendetegner dem?

” …jeg skriver ikke hjemme, jeg kommer aldrig til at skrive hjemme”

Hjemme- og hverdags-literacy

- digitale kommunikationsmidler bruges kun i nære relationer, ellers ikke
  - fb-indhold deles, men produceres ikke selv
- skrivning undgås i fbm. arbejde, børn, fritid, skoler osv.
- fx fødselsdagsinvitationer købes fortrykte

”Husk at skrive tillykke med fødselsdagen, der har jeg en måde at skrive på: ”Tillykke med dagen”, og den får alle, for den er jeg sikker på, jeg kan stave til”.

”Jeg er også tit træt af, at folk tror, man er dummere, end man er”.”fordi det, jeg skriver, er ikke den, jeg er, og folk misforstår mig – det har jeg ikke overskud til. Det er også en form for nederlag […] Jeg er ikke særlig aktiv på medierne og passer på mit privatliv”

Hvad kendetegner dem?

Svage it-færdigheder

”Hvor ligger det der pdf?”

”[Og] så er der åbnet et dokument, og så ved jeg ikke, hvor vi er. Det er bare hovedpine at finde rundt i, kaotisk […] Der er for mange hjemmesider, 40 forskellige hjemmesider”

”Nu har vi fået et nyt skema, og jeg følger bare den gamle skema. Jeg kan slet ikke huske den nye skema, så jeg møder forkert. Det er også meget dårligt”

Hvad kendetegner dem?

Selvstigmatiserende – ”det er også bare mig”

- der ikke forstår samfundsfag, matematik, digte …har uansvarlige forældre, ikke ved noget om historie, ikke kan skrive en mail
- dem med størst behov får mindst hjælp

”De kommer og underviser og gør det, de skal … hvordan skal de kunne holde mig i hånden?”

Svage skrivere har et rigt repertoire af undvigemanøvrer
- (‘indlært hjælpeløshed’)
- glemme sine ting, miste sin blyant, slette dokumentet, gå sent i gang
- de fremstår som usikre, skal helt tiden bekræftes i at være på rette spor
- undgåelse/ udskydelse af ubehag
- gå ‘under radaren’

”Når man ikke kan skrive en mail, har man så ret til hjælp?”

”Bede om hjælp, det er jeg ikke god til” […] ”Jeg synes godt, jeg burde kunne, og kan også, men ved ikke hvorfor, den ikke slår til”

NB: Vi ved fra forskning i dysleksi:

Man lærer ikke blot at læse og skrive
- man opbygger samtidig sit selvbillede omkring læsning og skrivning

Langt mellem målet og faktisk præstation -> skader selvbilledet

Personer med negativt selvbillede forklarer fiasko ved intern attribution:
- ”Jeg er meget uansvarlig”, ”Det er også min egen skyld”, ”Jeg har jo selv valgt det”, ”Hvis bare jeg forstod samfundsfag, matematik, digte …”

Mens succeser forklares ved ydre attribution (opgaven var let, jeg var heldig, læreren hjalp osv.).

Positivt selvbillede opbygges gennem oplevelse af indre kontrol
- man skal selv gøre udslaget og ‘mestre’ opgaven
- self efficacy

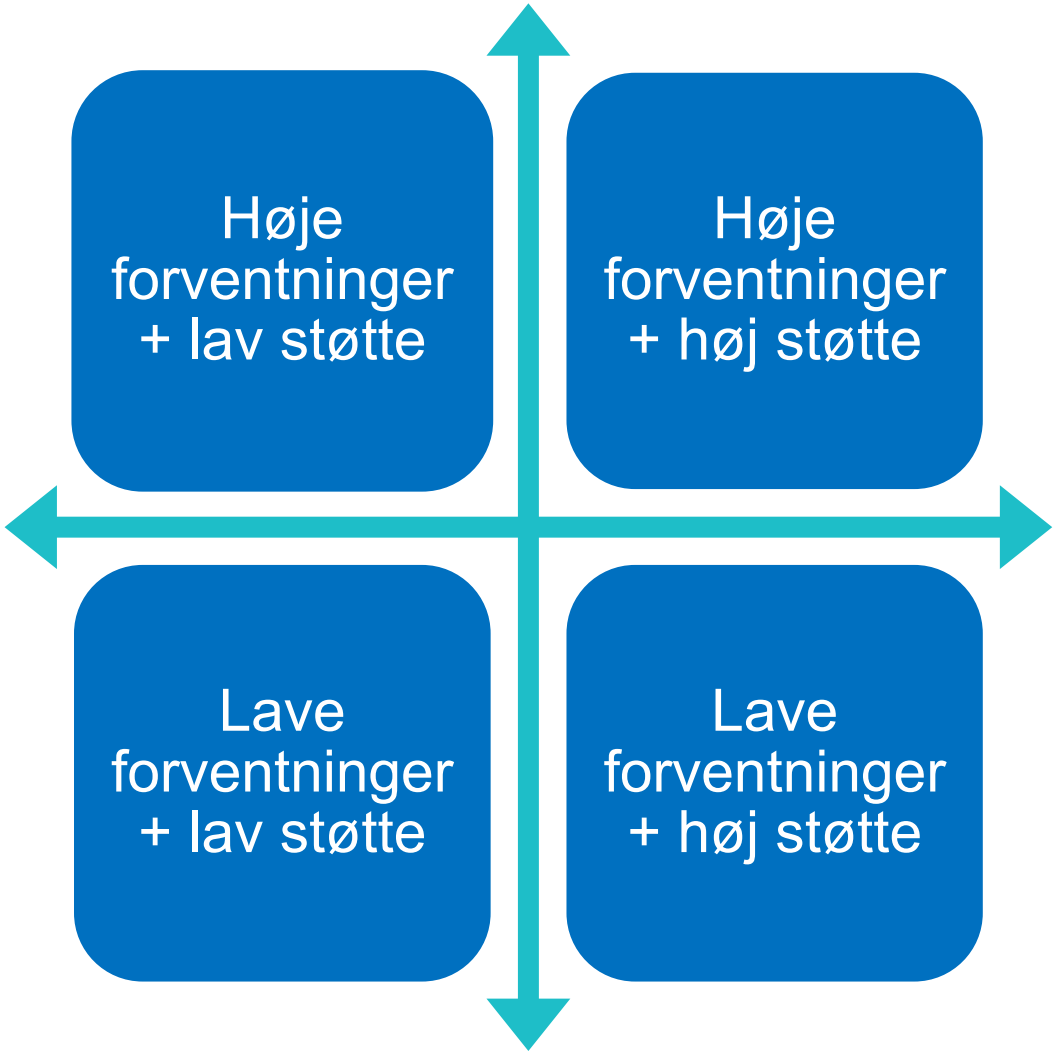

Efter Gibbons 2016

Hvad efterspørger de?

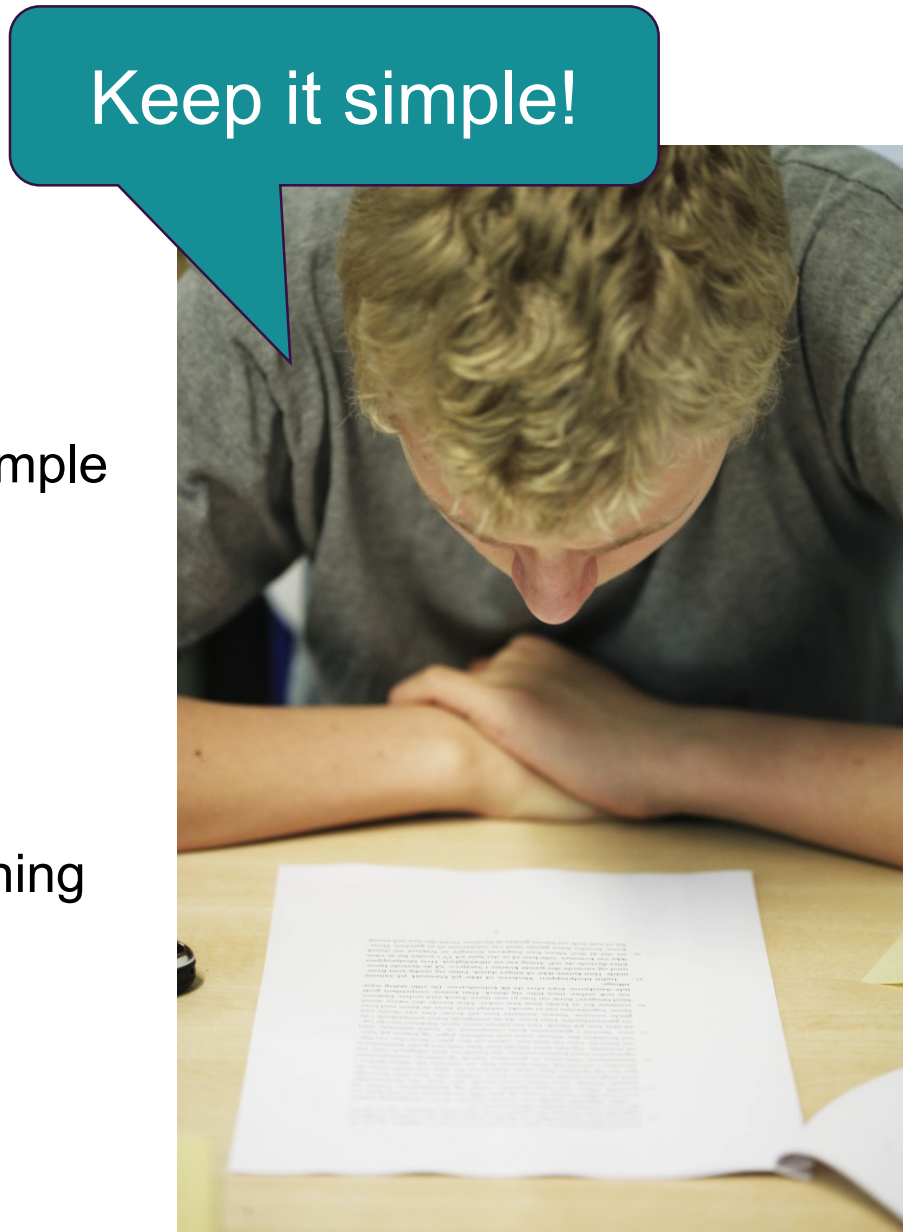

1) Tydelighed og nedbrydning
- klare rammer, synlige forbilleder
- indholdsopbygning før skrivning

2) Støtte og nærhed i processen
- delmål, oplevelse af at gå fra det simple til det komplekse
- opsøgende lærere undervejs

3) Relationel tryghed
- positiv, formativ respons

De peger selv på alt det, skriveforskning også peger på …

1) Tydelighed og nedbrydning

- Skriv i skabeloner, rammer, tænk i grafisk understøttelse
- Fx ‘mini-model’:
  - strukturen introducer-citer-kommenter
- Ses i dansk, historie, biologi, samfundsfag, religion

Jf. teaching learning cycle

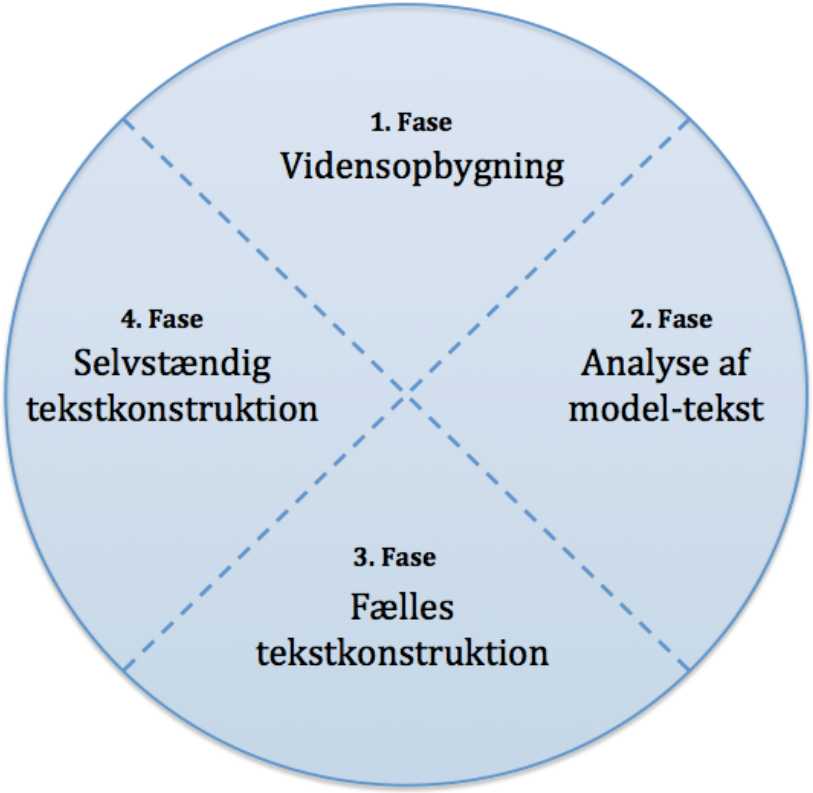

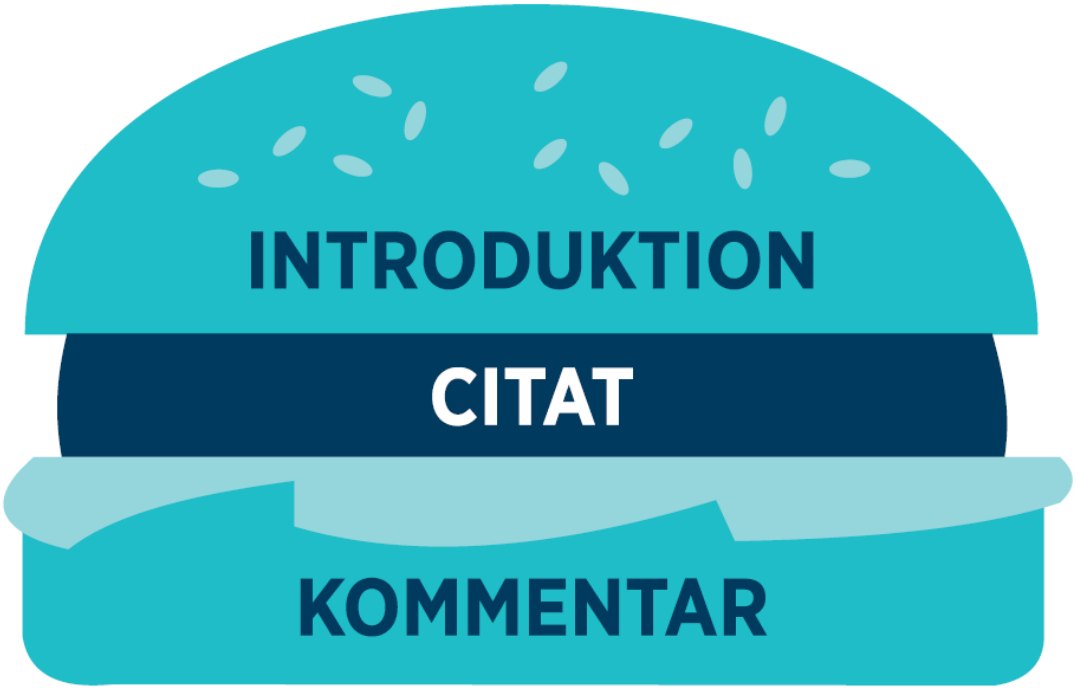
INTRODUKTION
CITAT
KOMMENTAR

Marinus beskriver hvordan han var født ind i en fattig husmands- og landarbejderfamilie med mange børn, hvoraf den yngste bror døde i en tidlig alder.

"Vi børn kom tidligt ud at tjene, i 8 og 9 årsalderen, for der skulle jo megen føde til, og det var svært at skaffe den. Pigerne fik gerne plads som barnepiger eller med at vogte gæs og måtte hjælpe til med alt det, de kunne udrette. Vi drenge blev kaldt flytteknægte eller hjorddrenge, og nu var det så min tur til at komme ud og tjene."

Dette giver os et indtryk af at man i de fattige familier sendte sine børn ud så tidligt, da maden var mangelfuld,og dette var den bedste mulighed for deres fortsatte overlevelse. Tiderne var altså barske, og barndom var ikke noget man havde meget af. Marinus Langeland, *Ad sandede Veje*, 2. udg. 1950, s. 11-14, 98-100, 102-103, 104-106

Marinus beskriver hvordan han var født ind i en fattig husmands- og landarbejderfamilie med mange børn, hvoraf den yngste bror døde i en tidlig alder.

"Vi børn kom tidligt ud at tjene, i 8 og 9 årsalderen, for der skulle jo megen føde til, og det var svært at skaffe den. Pigerne fik gerne plads som barnepiger eller med at vogte gæs og måtte hjælpe til med alt det, de kunne udrette. Vi drenge blev kaldt flytteknægte eller hjorddrenge, og nu var det så min tur til at komme ud og tjene."

Dette giver os et indtryk af at man i de fattige familier sendte sine børn ud så tidligt, da maden var mangelfuld,og dette var den bedste mulighed for deres fortsatte overlevelse. Tiderne var altså barske, og barndom var ikke noget man havde meget af. Marinus Langeland, *Ad sandede Veje*, 2. udg. 1950, s. 11-14, 98-100, 102-103, 104-106

Den tidlige intro til arbejdslivet har, på trods af at være barskt, har også været betydningsfuld for børnene, senere i deres liv. Ved læring af kundskaber og disciplin, men det har i den anden ende også betydet et stort mangel på skolegang fra starten af.

"Jeg mener, trods mangler og hårdhed i denne min første plads, at den har haft betydning for mig senere hen i livet; her lærte jeg uden skånsel at gøre min pligt og deltog med liv og lyst og fik færdighed i hele gårdens landbrugsarbejde. [...] Han tog også næsten al min barndoms skolegang ind under sit omfattende arbejdsområde, så jeg var sjælden i skole hele min barndom igennem."

Der blev altså lagt vægt på praktiske værdier tilbage i det traditionelle samfund, der i sin helhed byggede på et landbrugssamfund. Det var ikke værdier som uddannelse, barndom eller omsorg som lå først for dagsordenen, men snarere værdier som disciplin og kundskaber lært i praksis som havde førsteprioritet. Marinus Langeland, *Ad sandede Veje*, 2. udg. 1950, s. 11-14, 98-100, 102-103, 104-106

Den tidlige intro til arbejdslivet har, på trods af at være barskt, har også været betydningsfuld for børnene, senere i deres liv. Ved læring af kundskaber og disciplin, men det har i den anden ende også betydet et stort mangel på skolegang fra starten af.

"Jeg mener, trods mangler og hårdhed i denne min første plads, at den har haft betydning for mig senere hen i livet; her lærte jeg uden skånsel at gøre min pligt og deltog med liv og lyst og fik færdighed i hele gårdens landbrugsarbejde. [...] Han tog også næsten al min barndoms skolegang ind under sit omfattende arbejdsområde, så jeg var sjælden i skole hele min barndom igennem."

Der blev altså lagt vægt på praktiske værdier tilbage i det traditionelle samfund, der i sin helhed byggede på et landbrugssamfund. Det var ikke værdier som uddannelse, barndom eller omsorg som lå først for dagsordenen, men snarere værdier som disciplin og kundskaber lært i praksis som havde førsteprioritet.

Det ses tydeligt at ”Kim” kæmper en kamp med sig selv, en smerte og jobbet han har. ”Det regnvåde hår ser ud som om det er mættet med Brylcreem. Jeg reder det bagud, noget der gør mit ansigt ubehageligt tydeligt. Sult og desperation. Heldigvis er det kun mig der ser mit ansigt. Jeg tager et andet på til brug for mine kollegaer”. Alene det at han synes hans ansigt er ubehageligt og har svært ved at se sig selv i øjnene i spejlet, siger noget om hans kamp og smerte. Han kan ikke have sig selv med i sit arbejde og må indtræde i en anden identitet, når han er på arbejdet for at kunne præstere under normen og rutinerne der.

Når han beskriver sin lange vej fra omklædningen til afdelingen, maler han et billede af sig selv som en mumie, ”Et skælvende skelet ved navn Kim går ad endeløse korridorer, drejer, drejer, går, går, iklædt gevandter af hentærede muskler, karamelliseret bindevæv og harsknet fedt”. Det er som om han i gangene gennemgår en forvandling og selv bliver en omvandrende dødens engel, som også ses når han siger, ”Har de overladt deres smerte til mig?”. Læseren får et dybt indblik i en splittet sjæl, som kører på automatik, en såret mand der rummer en smerte han har svært ved at bære.

Det ses tydeligt at ”Kim” kæmper en kamp med sig selv, en smerte og jobbet han har. ”Det regnvåde hår ser ud som om det er mættet med Brylcreem. Jeg reder det bagud, noget der gør mit ansigt ubehageligt tydeligt. Sult og desperation. Heldigvis er det kun mig der ser mit ansigt. Jeg tager et andet på til brug for mine kollegaer”. Alene det at han synes hans ansigt er ubehageligt og har svært ved at se sig selv i øjnene i spejlet, siger noget om hans kamp og smerte. Han kan ikke have sig selv med i sit arbejde og må indtræde i en anden identitet, når han er på arbejdet for at kunne præstere under normen og rutinerne der.

Når han beskriver sin lange vej fra omklædningen til afdelingen, maler han et billede af sig selv som en mumie, ”Et skælvende skelet ved navn Kim går ad endeløse korridorer, drejer, drejer, går, går, iklædt gevandter af hentærede muskler, karamelliseret bindevæv og harsknet fedt”. Det er som om han i gangene gennemgår en forvandling og selv bliver en omvandrende dødens engel, som også ses når han siger, ”Har de overladt deres smerte til mig?”. Læseren får et dybt indblik i en splittet sjæl, som kører på automatik, en såret mand der rummer en smerte han har svært ved at bære.

Thomas Runge Jensen, har gennem 10 år været i fronten for nogle af Danmark mest voldlige og racistiske grupper. Her er tale om Dansk Front, White Pride og Blood & Honour. I dag har han brudt med miljøet, og har i stedet stillet sig frem for at diskutere nogle af de årsager, der resulterer i at unge ender i disse grupperinger. Sammen med Søren Lerche, snakkede han på P1 Morgen25 i september 2016.

”Jeg kom ind i miljøet på grund af vrede. Jeg havde en enorm trang til at høre til i et eller andet form for fællesskab. (....) De behov jeg havde for at høre til, fik jeg ikke tilfredsstillet hjemme hos min familie. Jeg har aldrig følt jeg hørte til hos min familie, så jeg var derfor nødt til at lede efter noget andet. Og det fandt jeg.”

Dette underbygges af Maffesoli’s teori om neostammer og tilhørsforhold. Aftraditionaliseringen i det moderne samfund (Giddens), er blevet efterfulgt af en re-traditionalisering samt en af-individualisering, hvor individer, som Thomas, søger mod nye fællesskaber der kan være identitetsskabende.

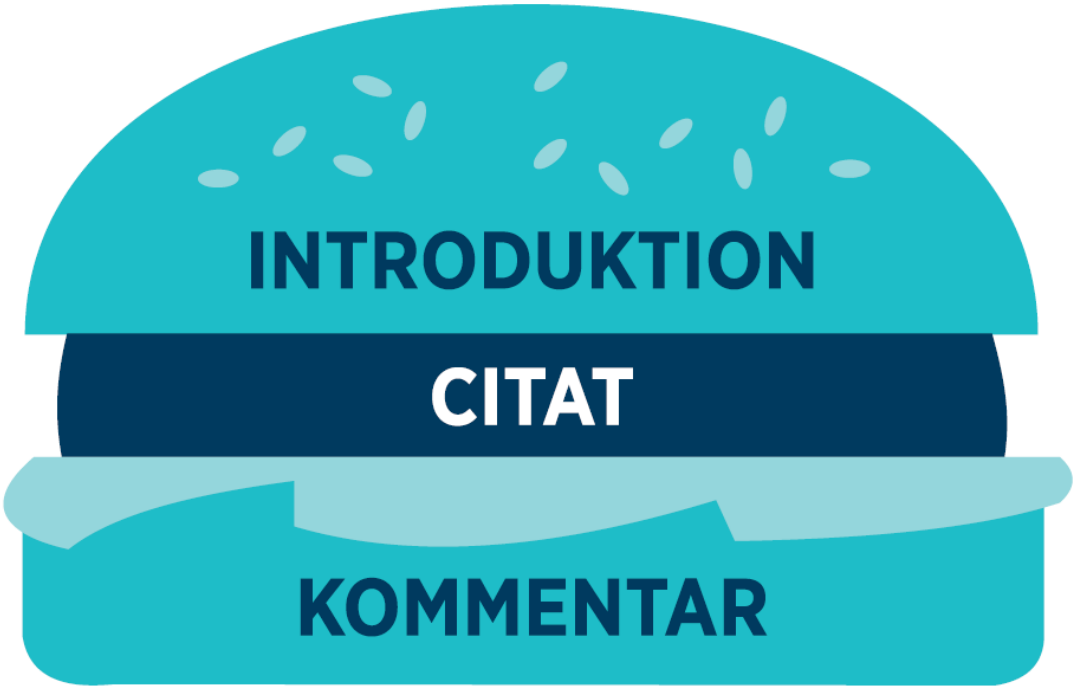
INTRODUKTION
CITAT
KOMMENTAR

Jf. teaching learning cycle

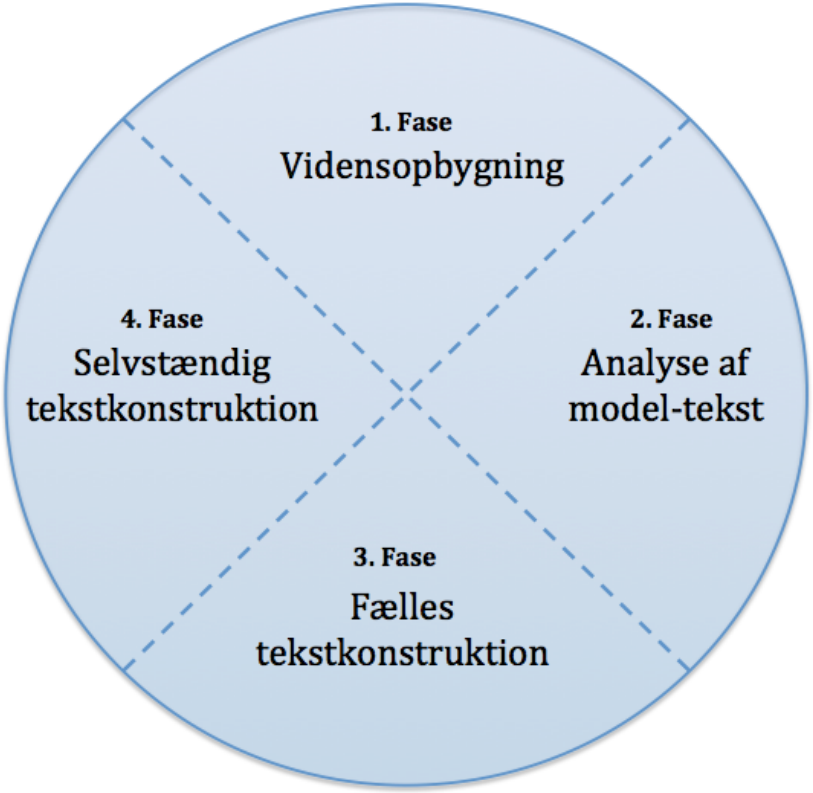

Opgave 1:
Eksempel på redegørelse for synspunkter

- Læs artiklen og redegørelsen for synspunkterne
- Plenumopgave: Streg vigtige ord og sætninger ud med underviser

Artikel: Derfor taler alle om ubådssagen

Mini-model: redegørelse

Artiklen ”Derfor taler alle om ubådssagen” er fra Kristeligt Dagblad den 21. august 2017 og skrevet af journalist Milan Højlund Ganesan. Artiklen bygger på to kilder, lektor og forfatter Ulrik Lehrmann og museumsleder Frederik Stand fra Politimuseet. De to giver hver deres forklaring på, hvorfor sagen har fået så meget omtale.

Ulrik Lehrmanns hovedsynspunkt er, at ubådssagen er meget speciel. Han begrunder sin påstand med, at der er nogle elementer i sagen, som ikke er set før. Alene det at bygge sin egen u-båd er specielt, ligesom der heller ikke er navneforbud i sagen. Desuden mener Ulrik Lerhmann, at den store opmærksomhed skyldes, at historien følger en spændingskurve. Ulrik Lehrman uddyber, at den konstante medieovervågning er med til at opbygge spændingen. Denne spænding er med til at forme sagen til en fortælling, hvor man gerne vil have slutningen med.

Frederik Stand er museumsleder for Politimuseet i København. Han mener, at den omfattende medieovervågning kan gå ud over de pårørende. På den anden side argumenterer han for, at den store mediedækning kan hjælpe politiets efterforskningsarbejde. Men det er tvetydigt. Til sidst argumenterer Frederik Stand for, at for mange oplysninger fra befolkningen kan føre politiet på det forkerte spor. Dette kan føre til, at sagen ikke bliver løst.

Fælles: Understreg formuleringer, som gør teksten til en redegørelse.

Artiklen ”Derfor taler alle om ubådssagen” er fra Kristeligt Dagblad den 21. august 2017 og skrevet af journalist Milan Højlund Ganesan. Artiklen bygger på to kilder, lektor og forfatter Ulrik Lehrmann og museumsleder Frederik Stand fra Politimuseet. De to giver hver deres forklaring på, hvorfor sagen har fået så meget omtale.

Ulrik Lehrmanns hovedsynspunkt er, at ubådssagen er meget speciel. Han begrunder sin påstand med, at der er nogle elementer i sagen, som ikke er set før. Alene det at bygge sin egen u-båd er specielt, ligesom der heller ikke er navneforbud i sagen. Desuden mener Ulrik Lerhmann, at den store opmærksomhed skyldes, at historien følger en spændingskurve. Ulrik Lehrman uddyber, at den konstante medieovervågning er med til at opbygge spændingen. Denne spænding er med til at forme sagen til en fortælling, hvor man gerne vil have slutningen med.

Frederik Stand er museumsleder for Politimuseet i København. Han mener, at den omfattende medieovervågning kan gå ud over de pårørende. På den anden side argumenterer han for, at den store mediedækning kan hjælpe politiets efterforskningsarbejde. Men det er tvetydigt. Til sidst argumenterer Frederik Stand for, at for mange oplysninger fra befolkningen kan føre politiet på det forkerte spor. Dette kan føre til, at sagen ikke bliver løst.

Færdiggør sætninger

- I denne opgave skal du læse artiklen Askepot var en luder. I artiklen bliver moderne versioner af eventyr diskuteret. I artiklen fremstiller Knud Wentzel og Karin Esmann Knudsen deres synspunkter på emnet. Læs artiklen, og prøv derefter at færdiggøre sætningerne:

- Knud Wentzels hovedsynspunkt er
- Knud Wentzel begrunder sin påstand med
- Desuden mener Knud Wentzel
- Karin Esmann Knudsen mener
- På den anden side argumenterer hun for
- Karin Esmann Knudsen uddyber
- Til sidst argumenterer Karin Esmann for

Skriv selv en redegørelse

Redegør for synspunkter i artiklen ”Pokemon go er en frivillig handling”.
Brug nogle af de nedenstående sætninger som hjælp i din redegørelse.

Jf. teaching learning cycle

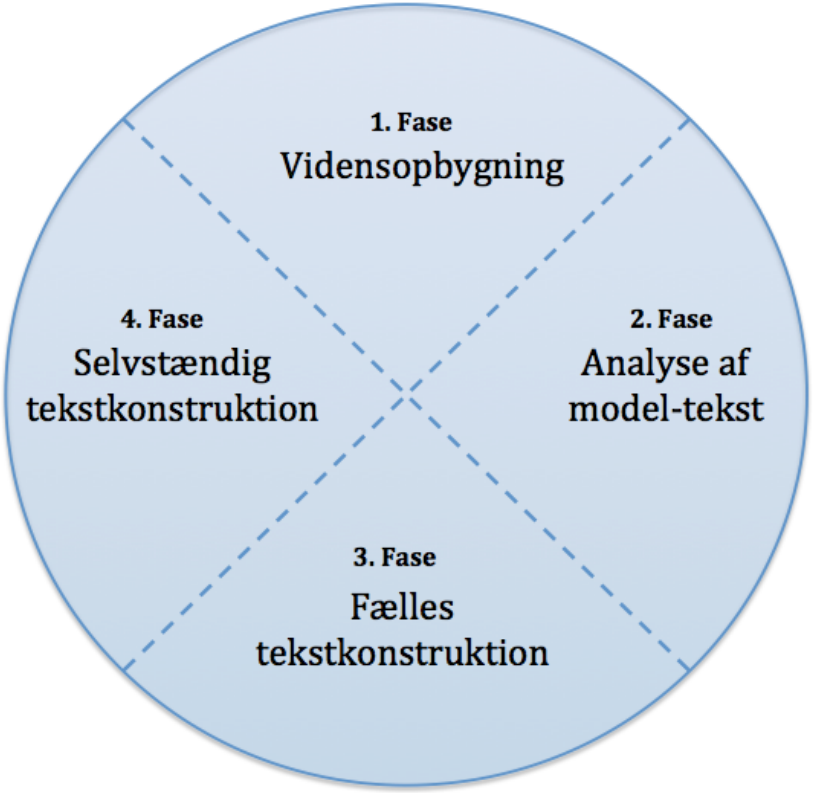

TÆNKEKORT: FLERE MULIGE ÅRSAGER – EKSEMPEL PÅ ELEVARK (IDÉ 2.1)

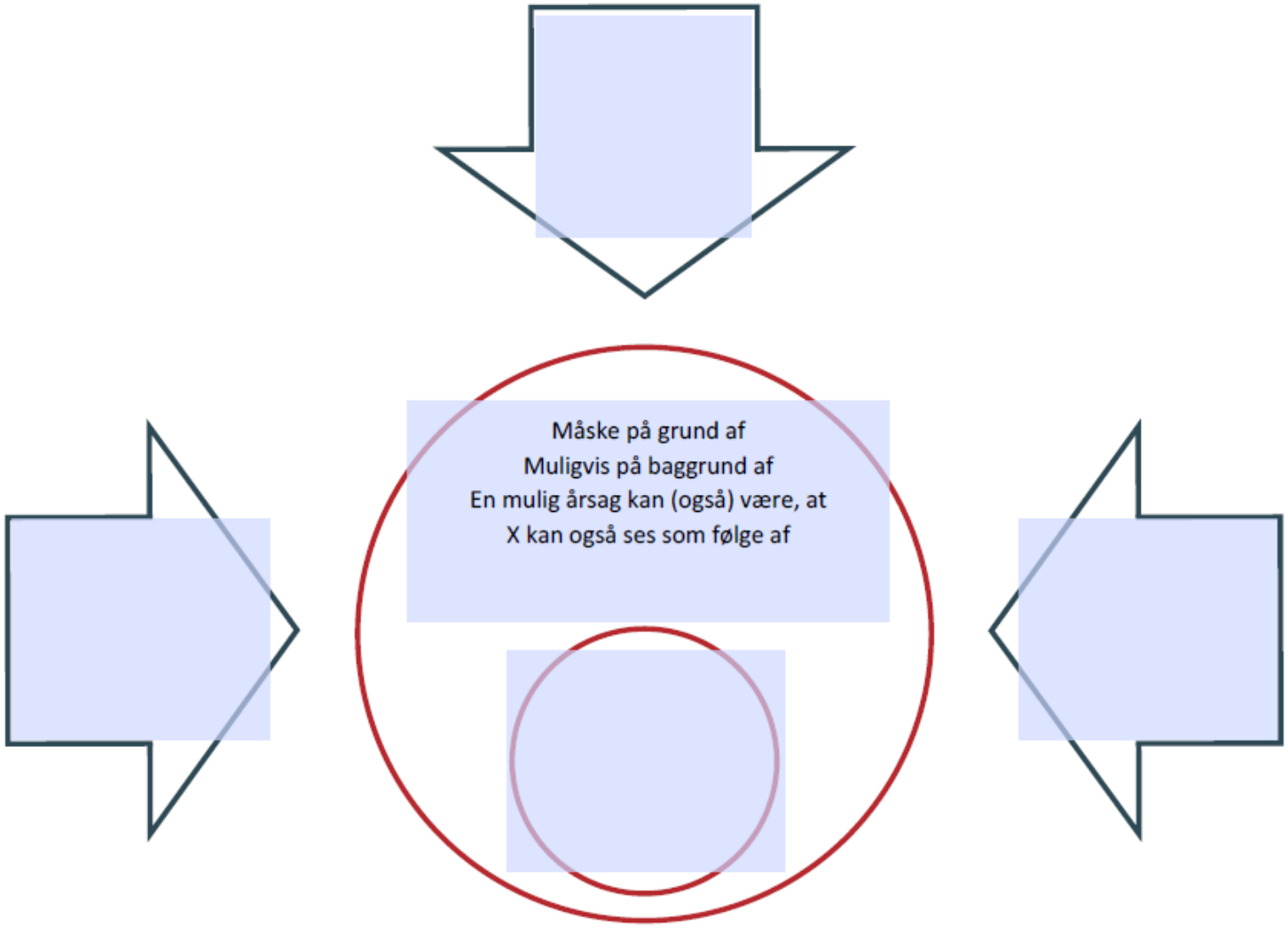

Supplerende materiale til BROEN TIL FAGSPROGET af Helene Thise og Katja Vilien © Forfatterne og Samfundslitteratur 2019

HELENE THISE
OG KATJA VILIEN

BROMODELLEN

1 30%

HVERDAGSSPROG
LÆRER: GIVER PLADS
ELEV: OPDAGER

2 20%

INTRODUKTION AF FAGSPROG
LÆRER: GIVER FOKUS
ELEV: SYSTEMATISERER

3 40%

ARBEJDE MED FAGSPROG SAMMEN
LÆRER: GIVER TID
ELEV: BEARBEJDER

4 10%

PRODUCERE FAGSPROG
LÆRER: STILLER KRAV
ELEV: FORMIDLER

TÆNKEKORT: LINEÆR ÅRSAGSSAMMENHÆNG – EKSEMPEL PÅ ELEVARK (IDÉ 2.1)

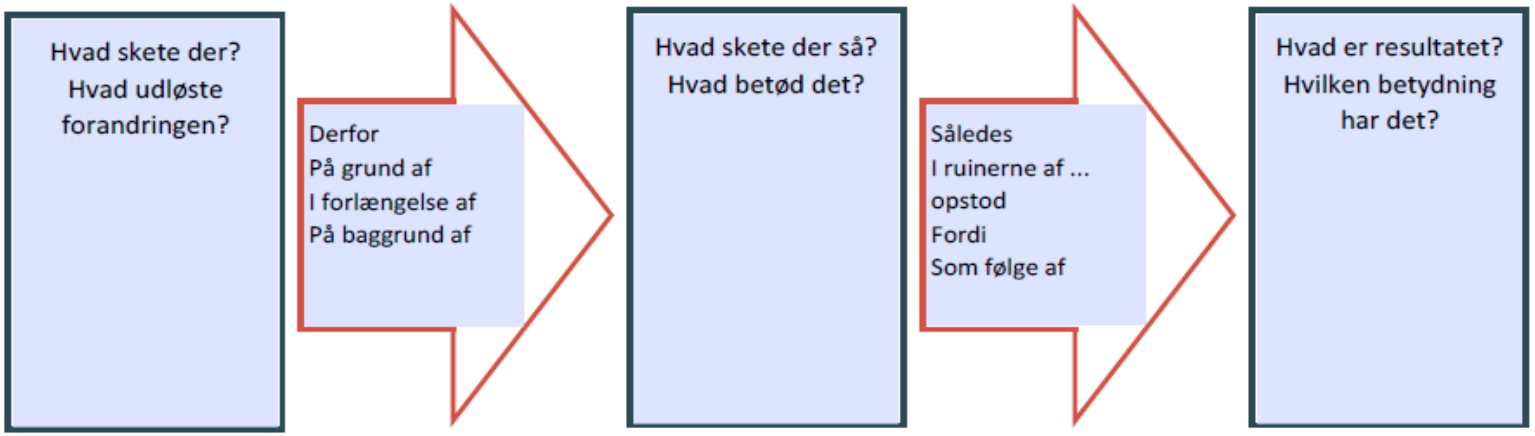

Supplerende materiale til BROEN TIL FAGSPROGET af Helene Thise og Katja Vilien © Forfatterne og Samfundslitteratur 2019

TÆNKEKORT: BRUD – EKSEMPEL PÅ ELEVARK (IDÉ 2.1)

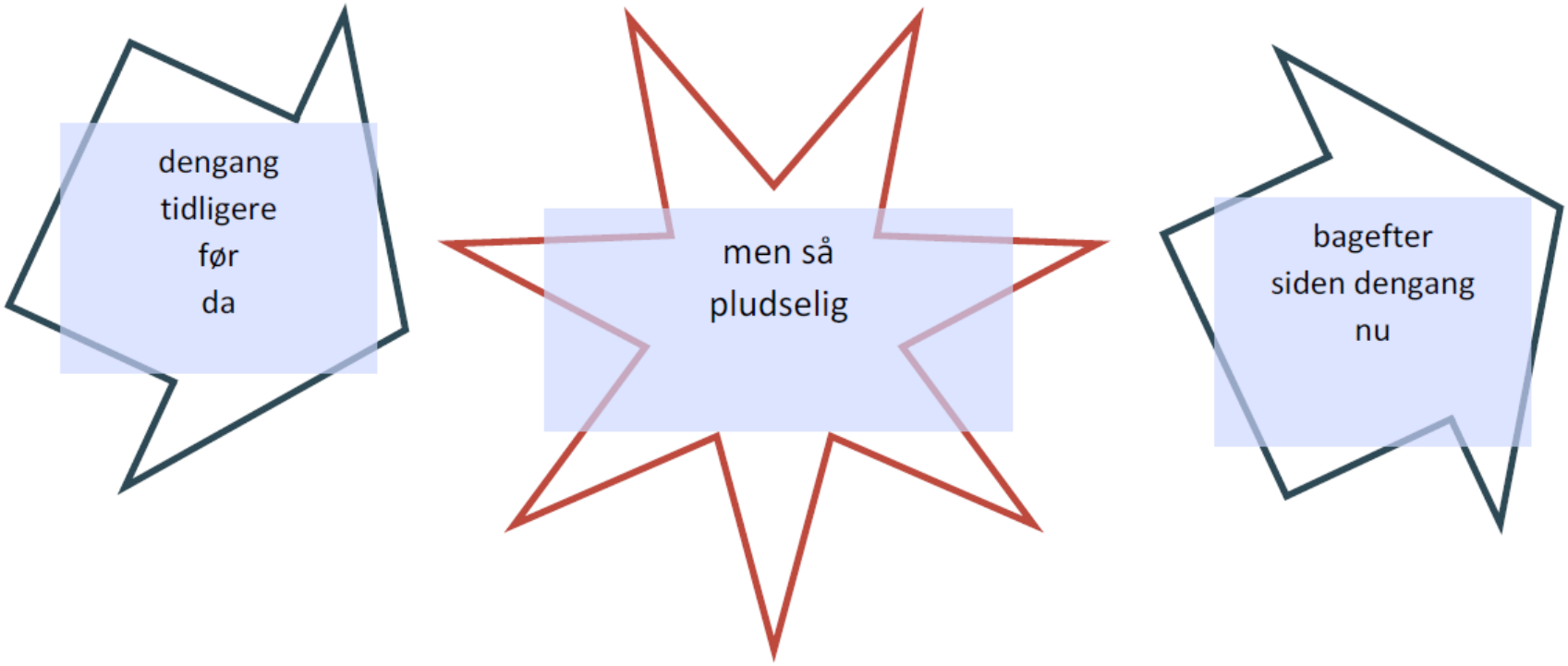

Supplerende materiale til BROEN TIL FAGSPROGET af Helene Thise og Katja Vilien © Forfatterne og Samfundslitteratur 2019

SSO: strukturelle kvaliteter ved gode opgaver

- Historie og dansk:
- Følger en klar taksonomisk progression:
  - redegørelse
  - analyse
  - diskussion

  - og hvert element har stærke sproglige karakteristika

Historie

Temporale markører og koblinger i redegørende afsnit

- X begivenhed **skulle vise sig at indlede** en bølge af …
- X **havde længe været præget af**, men **udviklede sig/ endte i**… , som **var med til at skabe** …
- X **var afgørende** for, at Y **gik fra at være** … til …
- X **var medvirkende til**, Y …, hvor man …
- Det **betød**, at folket/ X **nu fik mulighed for** …
- Det **blev med tiden mere almindeligt/ accepteret/ udbredt**, at …
- Da vi **nåede til** [årstal], **skulle X snart blive** fortid.
- Hvad der **senere skulle blive** et problem, var …

Historie:

Kontrasterende/ adversative konstruktioner i diskussioner:

- **X mente derimod …**
- **Han erkender …, men siger samtidig/ fastholder på den anden side …**
- **Han påpeger altså …, men samtidig kan man sige …**
- **I modsætning til dette finder man hos X …**
- **Nogle savner …, mens andre ser det som en fordel, at …**
- **Vi har muligvis mistet …, men omvendt/ til gengæld …**

- **Ligeledes kan man sige …**
- **Både X og Y påpeger altså, at …**
- **Man kan altså diskutere om …**

Eksempler på godt sprog
Biologi

- **Hvorfor** de dannes **ved vi ikke**, **det kunne muligvis have noget med** andre processer i kroppen **at gøre** …
- **Hvis man kunne …, kunne man opnå/ få …**
- **Man kunne stille spørgsmålstegn ved …**
- **Da** proteasomer og ubiquitin findes i alle kroppens celler, **skulle man tro, at** disse aggregater ville blive opdaget, **dog** fungerer det ikke helt så nemt, **da** proteasomets nedbrydningsproces også er afhængig af E3-proteinerne, som mærker de celler, som skal degraderes, med ubiquitin. Der skabes **derfor** problemer for nedbrydningen af proteiner, hvis proteasomet, ubiquitin eller E3-proteiner ikke fungerer optimalt eller har taget skade.

- **Hvis man kunne** påvise, at en personen kom til at udvikle Alzheimers før symptomerne viser sig, **ville man muligvis** i teorien via mild varmestress terapi kunne gå ind og give proteasomerne en hjælpende hånd, **hvis det viste sig**, at proteasomerne var en væsentlig årsag til, at Alzheimers udvikler sig, som det gør.
- **Andre årsager, som kunne spille ind, kunne muligvis også være** …
- **Hvorvidt** dette hjælper …, dog udgør …
- **Hvorvidt** medicinsk behandling burde finde sted, …
- **Der blev ikke fundet** …, **men det er dog påvist, at …, da …**
- **… det blev påvist/ kunne ikke påvises, at …**
- **X har i en række studier påvist, at …**

Fysik

Stærkt præg af kausale konstruktioner:

- **Da …, må …**
- **Idet …, ser vi …**
- **Denne kraft vil have …, idet …**
- **For at forklare X yderligere, er det nødvendigt at indføre** …
- **Hvis** kraftmomentet er nul, **vil** legemet **enten** være i hvile **eller** rotere med samme vinkelhastighed. **Denne regel kaldes** momentsætningen. **Hvis** kraftmomentet er lig nul, **vil** impulsmomentet være konstant, dvs. bevaret.
- **Det medfører, at … ikke …, men derimod …**
- **Det medfører, at** den trækkraft, som får gyroskopet til at præcisere, **ikke** går nedad, ligesom tyngdekraften, **men** derimod vandret.
- **På den måde vil** …
- **Når X bliver** mindre, **bliver også Y** mindre, idet …

Samfundsfag

- Begrebsudredning/ -afklaring er helt afgørende:
- **svært at bestemme …**
- **det nøjagtige indhold**
- **En måde at definere X på, er …**
- **lader sig ikke afgrænse entydigt…**
- **ud fra forskellige forståelser af begrebet**
- **X bliver således et dynamisk begreb, der ændrer sig i forbindelse med at samfundets normer og værdier ændrer sig.**
- **X kan forstås som et relativt begreb …**
- Historisk set er ekstremisme **flittigt blevet anvendt** i både politik og samfundsvidenskab. **Dette har forårsaget både re-definition og begrebsforvirring**; ekstremisme **blev** i stigende grad **forvekslet med** radikalisme.

Samfundsfag

Teoretikere som ophavsmænd til begreber i specifik anvendelse:

- **NN er ophavsmand til begrebet, når det bruges om …**
- **NN mener/ fastholder/ viser, at der er sket …, men at der også …**
- **NN opstiller to/ tre/ fire centrale træk ved/ aspekter af …**
- **Der er …, dernæst er der, der er … og endelig …**
- **NN er en af de teoretikere, der har lagt vægt på, at …**
- **Som modsætning til Y bruger NN begrebet X og skriver, at …**
- **Vi har ikke at gøre med …, i stedet er/ handler det om …**
- **X er kendetegnet ved en række karakteristika …**
- **Et andet centralt begreb hos NN er X …**
- **En anden teoretiker, der taler om X, er …**
- **Som påpeget af NN, siger Y også, at …**
- **Derudover lægger teorien også op til en fornyet forståelse af …**

Eksempel

Opgave:

Skriv en tekst om, hvem der vinder det amerikanske præsidentvalg.
Giv begrundelser, og diskuter dit valg. Lav en indledning og en afrunding.

Biden eller Trump?

Skriv to argumenter for dit valg

Skriv to argumenter imod dit valg

Skriv derefter din tekst i tre dele:

Del 1)

Din indledning skal rumme to sætninger, der begynder med:

”3. november er der …”
”Meget tyder på, at …”

Del 2)

Brug dine to argumenter for og imod fra idearket.

Du **skal bruge** disse formuleringer:

”de to væsentligste grunde”
”i løbet af de forgangne fire år”

Du skal bruge **nogle af** disse ord:

”således”, ”derfor”, ”idet”
”imidlertid”, ”dog”, ”men”, ”derimod”

Del 3)

Afrundingen skal være på to-tre sætninger.
Begynd med ”På den baggrund …

3. november er der præsidentvalg i USA. Meget tyder på, at den demokratiske kandidat, Joe Biden, trækker sig sejrrigt ud af opgøret.

Det er der flere grunde til. De to væsentligste grunde er, at Trumps regeringstid har været kaotisk, og at hans gamle kernevælgere falder fra. Således har flere amerikanere i løbet af de forgangne fire år mistet tilliden til republikanerne. Dog ved vi det kun fra meningsmålinger, hvor vælgerne ikke altid er ærlige. Trump er en politiker, der ofte overrasker alt og alle, og derfor er intet naturligvis afgjort endnu.

På den baggrund vil det være en stor overraskelse, hvis Trump vinder. Også selvom han før har overrasket.

3. november er der præsidentvalg i USA. Meget tyder på, at den siddende præsident, Donald Trump trækker sig sejrrigt ud af opgøret.

Det er der flere grunde til. De to væsentligste grunde er, at Trump har fremvist gode økonomiske resultater, og at vælgerne ikke har tillid til modkandidaten. Således synes mange, at Biden repræsenterer alt det, som Trump i løbet af de forgangne fire år har forsøgt at gøre op med. Dog spiller coronahåndteringen en rolle, som er svær at forudsige, ligesom store dele af Trumps vælgere måske vælger at blive hjemme. Derfor er intet naturligvis afgjort endnu.

På den baggrund vil det nok være en overraskelse, hvis Trump vinder, men det har han gjort før.

Så: understøt deres tænkning grafisk og sprogligt

Lav skemaer, modeller, figurer osv. at skrive i

Skal de:
- redegøre
- ordne i tid
- ordne i kausalitet, evt. flere årsager
- diskutere/ reflektere/ sammenligne
- citere og kommentere

Forær godt sprog, vigtige begreber

Vis evt. model-tekst – hvordan ser fx en god note ud?

Hvad efterspørger de?

1) Tydelighed og nedbrydning
- klare rammer, synlige forbilleder
- indholdsopbygning før skrivning

2) Støtte og nærhed i processen
- delmål, oplevelse af at gå fra det simple til det komplekse
- opsøgende lærere undervejs

3) Relationel tryghed
- positiv, formativ respons

2) Støtte i proc

”For helvede, kom nu i gang. Sid ikke bare der og glo. Men jeg kunne bare ikke komme i gang, fordi jeg ikke vidste, hvordan jeg skulle formulere det i starten.”

Stilladsering giver bedre relationer:
- synlighed, at se ‘det rette spor’ i en konkret form
- fokuseret respons (i det fagligt udfordrende)

”Det hjælper meget, det som L gør, med de støttepunkter, som man kan støtte sig op ad, så du ikke lige pludselig, hvis du er helt blank og tænker ”Hvad skal jeg skrive om?”, så kan du lige se nedenunder, så har du hjælpemulighederne. Det hjælper rimelig meget.”

Vi er gode til strukturer, skabeloner og krav, men ikke så gode til processer

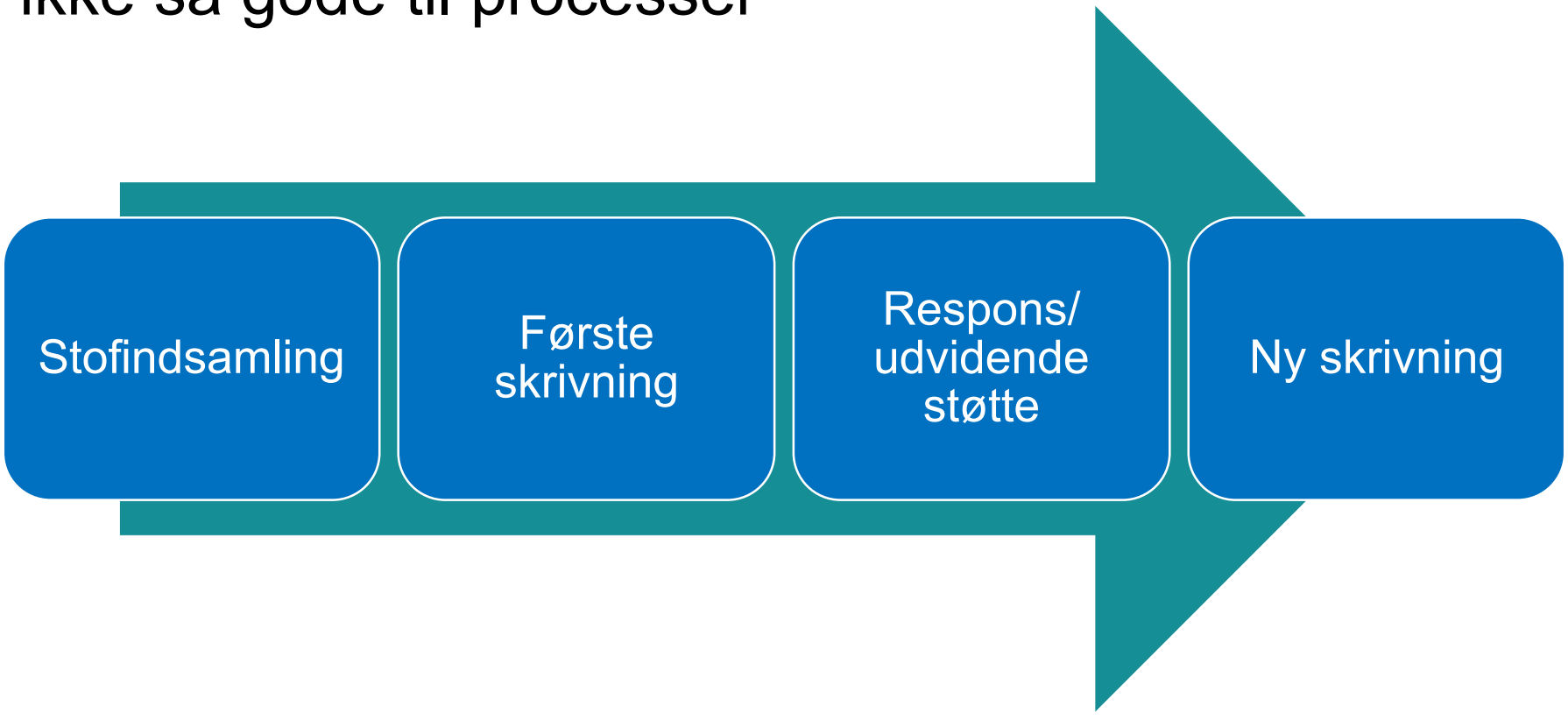

”Jeg fokuserer på den tavle, og det hun [læreren] skriver ned, sådan så jeg selv kan få det skrevet ned. Så kan jeg ikke multitaske [...]. Der kommer så mange noter i samfundsfag, og det er virkelig vigtigt, at du får skrevet de begreber ned, for det bliver ikke sagt to gange.”

Fælles noteskrivning/ skriveøvelser som vej til ‘større skrivning’

- elever vælger mellem at være mundtligt og skriftligt aktive
- elever opfatter noter som støtte for mundtlighed
- peger på behov for stilladseret daglig skrivning, og at ‘småskrivning’ bygges op til ‘stor skrivning’
- skrivning skal rammesættes som undervisningsaktivitet

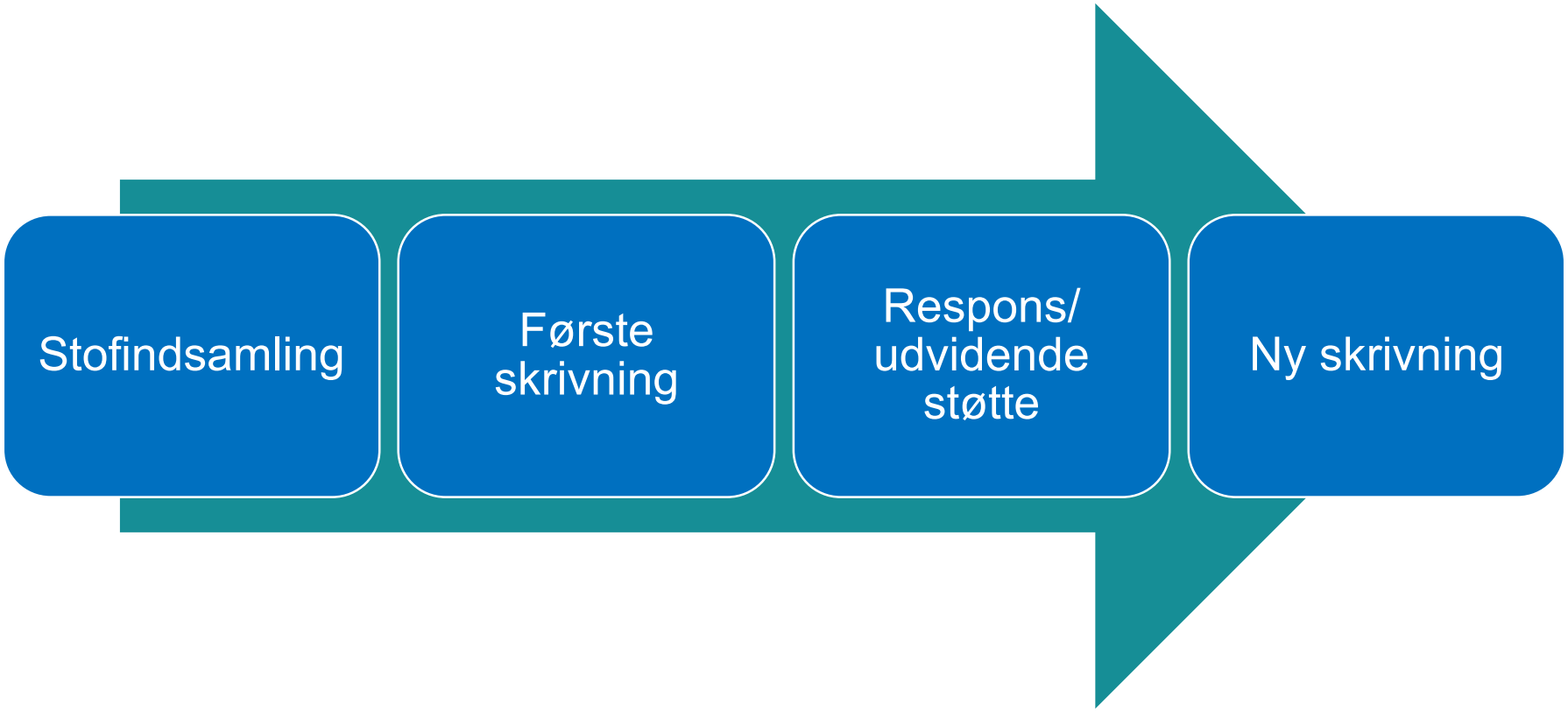
Stofindsamling
Første skrivning
Respons/ udvidende støtte
Ny skrivning

Specifikt i ft. SSO- og EP-vejledning:

SSO-vejledere kan ikke pludselig gøre elever til rutinerede skrivere
- derfor skal de opleve sammenhængende skriveprocesser til daglig

Arbejd grafisk og sprogligt stilladserende – også i vejledningen

Vær sikker på, at eleven tager noget skrevet med fra vejledning

Vær tæt på skriveprocessen – hjælp eleven med at nedbryde den

Vær ekspert i fremstillingsprocesser og ikke kun i fag

Vær til rådighed, når de skriver – vær så vidt muligt sammen med dem

Historieopgaven på første år som eksempel …

- søg inspiration her: https://www.videnomlaesning.dk/media/3590/nvl_skrivning_katja_21020.pdf

INDHOLDSFORTEGNELSE

Støt den daglige skrivning i biologi og kemi	3
Superb opgavebesvarelse i matematik	8
Skriftlighed i idræt	14
På vej til skriftlig eksamen i dansk A på hf - øvelser og værktøjer	19
Lærermodelleret skrivning i tre trin med fokus på indledningen som skrivehandling	24
Lærermodelleret skrivning i dansk – på et ordblindehold	29
Større skriftlig opgave, når man er ordblind	31
Dansk og historie i samarbejde om dansk-historie-opgaven (DHO) på toårigt hf	36
Dansk-historie opgave - et samlet skriveforløb	41
På vej til større skriftlig opgave i matematik	46
At skrive større skriftlig opgave i matematik	54
Konkret stilladsering i skriftlig dansk - erfaringer fra DSA-hold	59

Og her:
https://samfundslitteratur.dk/broen#tab2